

Utanríkisráðuneytið
Þróunarsamvinnuskrifstofa
Rauðarástíg 25
105 Reykjavík

Reykjavík 30. nóvember 2023

Meðfylgjandi er umsögn Barnaheilla – Save the Children á Íslandi, Rauða krossins á Íslandi og SOS Barnaþorpanna á Íslandi um tillögu til þingsályktunar um alþjóðlega þróunarsamvinnu Íslands fyrir árin 2024-2028, 484. mál.

Virðingarfyllst,

Kolbrún Pálsdóttir
Verkefnastjóri erlendra verkefna
Barnaheill - Save the Children á Íslandi

Kristín S. Hjálmtýsdóttir
Framkvæmdastjóri
Rauði krossinn á Íslandi

Ragnar Schram
Framkvæmdastjóri
SOS Barnaþorpin á Íslandi

UMSÖGN frjálsra félagasamtaka í þróunarsamvinnu

um

Tillögu til þingsályktunar um stefnu um alþjóðlega þróunarsamvinnu Íslands 2024-2028

154. löggjafarþing 2023-2024

Þingskjal 484. mál

Í ágúst sl. skiluðum við undirrituð umsögn við drögum að þingsályktunartillögu þessari. Þar sem sú umsögn virðist enn vera í fullu gildi eftir endurskoðun tillögunnar, viljum við ítreka þá fyrri umsögn okkar.

I. Inngangur

Frjáls félagasamtök í þróunarsamvinnu fagna flestum atriðum tillögunnar og telja þau í samræmi við alþjóðlegar skuldbindingar Íslands í málaflokknum sem og siðferðislegar skyldur. Því er einnig fagnað að stjórnvöld skuli bregðast við nokkrum af tilmælum jafningjarýni OECD (DAC) í þessari nýju tillögu.

Undirrituð félagasamtök hafa átt í góðu samstarfi við íslensk stjórnvöld og geta borið vitni um margt sem vel er gert hjá íslenskum stjórnvöldum þegar kemur að þróunarsamvinnu. Þeir rammásamningar sem gerðir voru við félagasamtök í fyrra hafa reynst framfaraskref og áformum um að halda uppteknum hætti þar er fagnað. Áhersla yfirvalda á mannréttindi, jafnrétti kynjanna og umhverfis- og loftslagsmál sem bæði þverlæg áherslu atriði og sértæk hefur reynst félagasamtökum vel í sínu starfi og því er fagnað að hugað verði sérstaklega að berskjölduðum hópum og aukins jafnaðar.

II. Almennar athugasemdir

Átökin í Úkraínu hafa dregið athygli margra frá öðrum hamfarasvæðum og neyð, aukið vandann víða um heim og gert fjármögnun margra annarra þróunar- og mannúðarverkefna erfiðari. Undirrituð fagna því þeim áformum að framlög stjórnvalda til mannúðaraðstoðar og uppbyggingar í Úkraínu komi til viðbótar við framlög til þróunarsamvinnu og kalla eftir því að þau áform gangi eftir.

Framlögð tillaga stjórnvalda gengur út frá því að 0,35% - 0,46% af vergum þjóðartekjum fari í þróunarsamvinnu á tímabilinu. Undirrituð telja þessa áætlun ófullnægjandi, meðal annars, af eftirtöldum ástæðum:

- Íslensk stjórnvöld hafa, allt frá árinu 1971, stutt og fest í lög þau markmið Sameinuðu þjóðanna að iðnríki skuli veita sem nemur að minnsta kosti 1% þjóðartekna¹ til þróunarsamvinnu. Núverandi áætlun hljóðar upp á 0,48% sem stenst ekki hálfra aldar gömul lögbundin markmið íslenskra stjórnvalda og er því ekki til að auka trúverðugleika Íslands í samfélagi þjóðanna.
- OECD (DAC) hefur ítrekað gert athugasemdir við það hve langt Ísland er frá opinberri stefnu landsins um 0,7%. Því er ranglega haldið fram í greinargerð með þingsályktunartillögunni að áætlanir um að ná 0,46% sé í takti við ábendingar DAC sem hefur lagt til að gerð verði tímasett áætlum um að ná lögfestu 0,7% markmiði.²

¹ Þegar frumvarp til laga nr. 630/1971 var samþykkt árið 1971 var markmiðið að minnsta kosti 1%.

² Sjá tilmæli 7 í niðurstöðum jafningjarýni á þróunarsamvinnu Íslands: [OECD Development Co-operation Peer Reviews: Iceland 2023 | en | OECD](#)

Í þessari umsögn er því lagt til að stjórnvöld fari að tilmælum DAC og geri tímasetta áætlum um að ná ofangreindu markmiði sem fyrst.

Það er vel að íslensk stjórnvöld stefni að því að ná markmiði Sameinuðu þjóðanna um að veita a.m.k. 0,15 - 0,2% af vergum þjóðartekjum til fátækustu ríkjanna eins og tekið er fram á bls. 2 í Þingsályktunartillögum. Sú áhersla að framlögin séu ætluð fátækustu ríkjum til framdráttar mætti vera skýrari þar sem í tillögum er einnig töluvert minnst á ríki sem ekki teljast til fátækustu ríkja. Þrátt fyrir að mannúðaraðstoð geti verið nauðsynleg utan fátækustu ríkjanna, telja undirrituð þó mikilvægt að fátækustu ríkin mæti ekki afgangi. Eins og áður hefur komið fram er mikilvægt að það sé skýrt að stuðningur við ríki Austur Evrópu komi til viðbótar við framlög til fátækustu ríkjanna. Sameinuðu þjóðirnar hvetja auk þess ríki sem veita opinbera þróunaraðstoð til þess að setja sér það markmið að verja a.m.k. 0,2% af vergum þjóðartekjum til ríkja sem eru hvað skemmst á veg komin. Því er hér lagt til að stjórnvöld setji sér það markmið að veita að lágmarki 0,2% af vergum þjóðartekjum til fátækustu ríkjanna í stað þess að setja lágmarkið í raun við 0,15%.

Það er óviðunandi að stjórnvöld leggi fram stefnu í málaflokki þar sem stór hluti framlaga er á hendi ráðuneyta sem ekki koma að mótun stefnu um þróunarsamvinnu. Þar er átt við kostnað hér á landi vegna móttöku flóttafólks og umsækjenda um alþjóðlega vernd. Með þessu eru félagsmálaráðuneyti og dómsmálaráðuneyti gefið ótakmarkað umboð til að hafa áhrif á kostnaðarliði sem heyrir undir þróunarsamvinnu með tilheyrandi neikvæðum áhrifum á aðra kostnaðarliði. Kostnaður hér á landi vegna móttöku flóttafólks og umsækjenda um alþjóðlega vernd gerir íslenskum stjórnvöldum auk þess erfiðara að ná markmiðum um hlutfall af vergum þjóðartekjum sem fari til fátækustu ríkjanna sem getið er hér að ofan. Þrátt fyrir að ríki OECD (DAC) geti talið kostnað af móttöku flóttafólks og hælisleitenda sem opinbera þróunaraðstoð þá er það alls ekki nauðsynlegt. Ríki OECD (DAC) geta einnig gert skil á þeim kostnað sem viðbót við þau framlög sem áætluð hafa verið til þróunarsamvinnu. Þýskaland og Austurríki hafa valið að fara þá leið til þess að móttaka flóttafólks og umsækjenda um alþjóðlega vernd hafi ekki neikvæð áhrif á aðra þróunarsamvinnu. Undirrituð leggja til að Íslensk stjórnvöld velji sömu leið og geri grein fyrir framlögum til opinberrar þróunarsamvinnu.

Undirrituð fagna því að leggja eigi áherslu á samstarf við félagasamtök, hvort sem þau eru íslensk, alþjóðleg eða á vettvangi í samstarfsríkjum. Félagasamtök hafa einstaka tengingu við grasrótina, gegna lykilhlutverki í lýðræðissamfélögum og berjast fyrir réttindum þeirra sem berskjaldaðir eru. Þá geta þau oft starfað við aðstæður sem aðrir geta ekki eða vilja ekki. Þau stuðla einnig að eignarhaldi heimamanna og að þróunarsamvinna sé unnin á forsendum þeirra.

Íslensk félagasamtök, oft í samvinnu við alþjóðleg samtök, leggja mikið upp úr stuðningi við getu félagasamtaka á vettvangi og gegna oft lykilhlutverki í eflingu smærri félagasamtaka. Þrátt fyrir þessa þætti hafa íslensk stjórnvöld valið að nýta þann vettvang sem félagasamtök eru í minna mæli en mörg nágrannaríki okkar. Við hvetjum til endurskoðunar á því og leggjum til að hlutfall til þróunarsamvinnu gegnum félagasamtök verði hækkað.

Að lokum, er mikilvægi eignarhalds heimamanna nefnd í Þingsályktunartillögum, en það er stef sem mætti óma hærra í allri stefnu Íslenskra stjórnvalda í takt við þann tíðaranda sem nú ríkir innan þróunarsamvinnugeirans.

III. Lokaorð

Fulltrúar félagasamtakanna er standa að umsögn þessari eru reiðubúnir að gera nánari grein fyrir athugasemdum samtakanna sé þess óskað.